

עלים

עלון שבועי משלחן מערכת מבון עלה זית

publish@alehzayis.com | 732.513.3466
alehzayis.com | fax: 732.865.7002

בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו
מצת עד יום האחד ועשרים לחדש בערב: (יב, יח)

עלה מצה

צירוף מינים באכילת מצה

מכתב מאת כ"ק אדמו"ר הגה"צ ר' משה ליב ראבינאוויטש ממזנקאטש שליט"א
מתוך ספר פרי אהרן על מצות חלה מאת הרה"ג רבי אהרן בערנשטיין זצ"ל ר"י חיי עולם

משה יהודא ליב ראבינאוויטש
אבדק"ק מונקאטש
בס"ד. ח' כסלו ה'תשפ"ד

זכור אזכור אשר כערך לפני חמישים שנה זכיתי ודיבר עמי בהבחל"ח חותני הגאון הגדול [-רבי אהרן בערנשטיין] זצ"ל בנוגע חידושו בענין חלה, ופלפלו והשתעשעו בדברי תורה. בזמנו לא רשמתי הדברים, וברוב השנים נשתחו ממני, ורק פרט אחד אני זוכר כעת, ולכבוד קונטרס נכבד זה, ובעיקר ליו"ח שיחיו לאיוש"ט, אנסה להעלותו בכתב.

המדובר אז היה בענין רש"י ותוס' במנחות (ע, א) על מה שמובא במשנה דחמשה דברים החייבים בחלה מצטרפין זה עם זה כו', ועיין שם בגמרא. ואמר לי חותני זצ"ל שיש שאלה על דעת רש"י שבנוגע לחלה אין מין בשאינו מינו - כגון מיני חיטין ומיני שעורים - מצטרפין לחלה, למה לענין מצה הם כן מצטרפים (כמו שהוכיחו בתוס' שם ממה שאמרו להלן (ענה, ב) ליקט מכולן כזית אדם יוצא ידי חובתו בפסח, עיי"ש).

ואמרת שלענ"ד נראה שיש חילוק בין צירוף חלה לצירוף במצה. שמה שאינם מצטרפין לענין חלה, הוא דין בשיעור עיסה החייבת בחלה, ובזה לא מועיל צירוף מין בשאינו מינו, כי השיעור הנצרך לחיוב חלה הוא דין בחפצא דעיסה, ולעיסה אין מצטרפין שני מינים. אבל הכזית דבעינן במצה, אינו דין בחפצא של מצה, שיצטרפו חפצא של כזית מצה ממין אחד, אלא הכזית הוא שיעור רק במצות אכילת מצה, ובזה מצטרפין גם מכמה מינים.

ואף שהוא פשוט, דשיעור הכזית במצה הוא דין רק בשיעור מצות אכילת מצה, ולא לחפצא של מצה, יש להביא ראיה דלגבי אכילה שייך לצרף שני מינים ושני חלקים, וכל זמן שאוכל מצות כשרים - ואפילו מין בשאינו מינו - מצטרפים כולם לאכילת כזית, והראיה היא מדין אכל חצי כזית מצה, ואח"כ הקיאו ושוב חזר ואכל עוד חצי כזית, הוא יוצא מצות אכילת כזית מצה (עיין חולין קג, ב), ובע"כ ההסבר כנ"ל שהשיעור כזית הוא שיעור רק במצות אכילת מצה, ובזה שפיר מצטרפין חצי כזית וחצי כזית.

עד כאן גרגיר אחד ממה שנשאר בזכרוני, וחבל על דאבדין. אמנם כל פרט בתורה הוא חשוב.

בברכת הצלחה רבה,

משה יהודא ליב ראבינאוויטש

הגה"צ ממונקאטש שליט"א בריקידה עם אביו זצ"ל ביום חתונתו

מצה גזולה

ע"פ קונטרס לחם הארץ על ירושלמי מסכת חלה הגדפס בתוך מקוה ישראל עמ"ס מכוואות שעתה יצא לאור במהדורה חדשה עם הוספות יחד עם עוד קונטרסים מאת הגאון רבי ישראל אליהו ווינטרויב זצ"ל

תני מצה גזולה אסור לברך עליה, א"ר הושעיא על שם ובוצע ברך ניאץ ה'. א"ר יונה הדא דתימא בתחילה אבל בסוף לא דמים הוא חייב לו. ר' יונה אמר אין עבירה מצוה, ר' יוסי אמר אין מצוה עבירה. א"ר הילא אלה המצות, אם עשיתן כמצותן הן מצוות ואם לאו אין מצוות (ירושלמי חלה פ"א ה"ה).

מפירוש הגר"א נראה דנחלקו ר' הושעיא עם ר' יונה ור' יוסי אי יוצאין בדיעבד. פי' כי אילו אינו יוצא אז לא צריך קרא דבוצע ברך, דהא אין כאן מצוה, ומזה הוכיח ר' הושעיא דהוא יוצא ורק הדין הוא בברכה לבד. וזהו פי' ר' יונה דבריו דהא וכו' אבל בסוף וכו' דבדיעבד יצא, רק לכתחילה לא, דמ"מ בודאי אסור לאכול חפץ הגזול כל זמן דיש חיוב חזרה בו. וע"ז פליגי ר' יונה ור' יוסי דמגזה"כ דאלה המצות יש דין דאין מצוה עבירה או להיפוך.

ולכאורה נחלקו בזה אי דין מצוה הבאה בעבירה זה דאורייתא, או דרבנן ומדאורייתא יוצא בו כדברי תוס' סוכה (ט, א ד"ה ההוא). אלא ד"ל עפ"י דתוס' הובא בריטב"א ריש פרק ג' דסוכה (לא, א) ובעוד ראשונים, דבאינו בא לרצות אין בו גדר מצוה הבאה בעבירה, ונחלקו אי במצה יש בו גדר זה כיון דאינו בא לרצות.

ויעויין בפסחים (קטו, ב) בלע מצה יצא, משמע דהוא רק דיעבד ולכתחילה צריך לעיסה ג"כ. א"כ מבואר מזה דמהלעיסה מתחלת עשיית המצוה, א"כ היה מקום לומר דכיון דבו קונהו בשינוי [ואילולי השינוי אינו יוצא משום דבעינן לכם גם במצה עיין סוכה (לה, א) ובודאי בלע מצה גזולה לא יצא], א"כ הרי המצוה מסייעו לעבירה, ושוב שייך בזה גדר דמצוה הבאה בעבירה. וליכא למימר דל הלעיסה מכאן מ"מ הרי יש הבליעה ויצא בזה, דהרי מ"מ מתחיל מהלעיסה. וביותר, הרי בהלעיסה גופא ישנה עבירה בפועל, דהרי עכ"פ מזיק לחפץ הגזול, [והיינו] או דהוא מזיק, או תוספת גזל, עיין נתה"מ (סימן לד).

ולדידהו [היינו ר' יונה ור' יוסי] הוי פירוש הברייתא אסור לברך עליה משום דאין כאן מצוה. האמנם בב"ק (ריש פרק הגזול) מבואר דהוא דין מיוחד בברכה גם היכא דכבר קנאו מקודם.

ועיין תוס' סוכה (ל, א ד"ה משום) במה שהקשו ממצה של טבל דתיפוק ליה דהו"ל מצוה הבאה בעבירה. ובמהרש"א כבר עמד על סתירת דבריהם למ"ש בדף ט' [שכתבו בענין סוכה גזולה דאיסורא דמצוה הבאה בעבירה אינו אלא מדרבנן] יעו"ש. ולפי"ד הירושלמי דאין עבירה מצוה אתי שפיר, דעבירת אכילה לא תיהפך למצוה, משא"כ בסוכה גזולה הא לא נעשה גזל חדש עכשיו בהסכך.

הג"ר ישראל אליהו וינטרויב זצ"ל ביום חתונתו עם רבו הגה"צ הונטר זצ"ל

מוצאי שבת		יום השבת		ליל שבת		ערב שבת	
5:45	ג' כוכבים קטנים רצופים (8.5 מעלות)	8:56/9:41	סו"ז קרי"ש מג"א (לפי האופק) וגר"א	4:41	הדלקת נרות	12:37	מנחה גדולה (גר"א)
6:14	עיב דקות	10:00/10:30	סו"ז תפילה מג"א (לפי האופק) וגר"א	4:59	שקיעת החמה (צריך להחמיר ב' דקות)	2:35	ט' שעות (להתחלת סעודה)
6:28/6:32	ר"ת לחשבון 16 מעלות / אכטיל	12:07	חצות (סעודת שבת להב"ח)	6:07-7:07 (ו"א 5:57-6:57)	מזל מאדים (למאן דחש ליה)	3:00	מנחה קטנה (איסור מלאכה)
	ט"ו בשבט - אין גופלין ביום ה', וכן במנחה יום ד'	5:00	שקיעת החמה	5:40	זמן קר"ש של ערבית (לעבירת ולפני הסעודה)	4:25	פלג המנחה (מג"א לפי אופק)

ב'עלים' לפרשת שמות דנתי האם עדיף לחיות ביסורין או למות במיתה מהירה, והבאתי ראיות לכאן ולכאן מדברי תנ"ך וחז"ל. וב'קול עלה' לפרשת וארא יפה העירו הכותבים שיש להביא [בסך הכל] עוד ג' ראיות: א] מיתת אברהם קודם זמנו כדי שלא יראה את עשו יוצא לתרבות רעה (רש"י בראשית טו, טו). ב] השתדלות רשב"ג ורבי ישמעאל ליהרג תחילה (מדרש עשרה הרוגי מלכות). ג] עובדא דחוני המעגל דלא עבדי ליה יקרא כדמבעי ליה וחלש דעתיה ובעי רחמי ומית (תענית כג, א).

והנה כדי ליישב כל הראיות הצעתי ע"פ מה שאמר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל שחיי יסורים עדיפים ממיתה משום שעיי"ז יכול להתקרב יותר להקב"ה, וכמ"ש (אבות ד, יז) יפה שעה אחת של תשובה ומע"ט בעולם הזה וכו'. ולפי"ז י"ל שיש ב' נאים במה שחיי יסורים עדיפים ממיתה: אחד, שעדיין אפשר לו לעשות תשובה ומעשים טובים, ושני, שהיסורים הם יסורים גופניים, לא רוחניים, ולפי זה יש ליישב גם ג' ראיות הנ"ל, שבכולם מדובר בצער רוחני. ביציאת עשו לתרבות רעה היתה חילול ה' וגם חסרון שלמות בבנין העם העתיד לצאת מאברהם אבינו. וכן ברשב"ג ורבי ישמעאל מדובר בצער רוחני וכמ"ש "צרח עליו [רבי ישמעאל] בקול מר כשופר אי הלשון הממהרת להורות באמרי שפר". וגם חוני המעגל חלש דעתיה לא משום חסרון הכבוד ח"ו אלא כמו שביאר הבן יהודה (שם) "שהיו דדיו מלאים חלב של תורה הרבה, ואינם באים לינק ממנו, וגם בודאי היו אצלו דברים שקבל מרבותיו הראשונים והם לא ידעום עדיין, ומאחר שלא האמינו שהוא חוני המעגל, לא היו סומכים עליו ללמוד אותם ממנו, ודבר זה היה קשה עליו מאד וכו'".

ומדי דברי בו אזכיר חקירה נפלאה שראיתי במלבי"ם (שמות טז, ז, בתורה אור), האם פרנסה [במידה מועטת כדי חיין] נחשבת נדבה וחסד מאת הקב"ה, או דילמא מצד הדין והחיוב, וז"ל: "שכיון שהש"ת נתן חיים ומציאות לאיזה בריה, הוא כאלו קבל על עצמו החוב לתת לו פרנסתו, שאם לא יתן לו מזונו לקיומו הרי מציאותו לרעה גדולה, ואין זה מכבוד ה' וטובו. אמנם יש מן המחקרים שאומרים שהמציאות אף שלא יהיה רק רגע אחד, הוא טוב יותר מן ההעדר לגמרי וכו'. ולסברא זו יצויר שיברא בריה ולא יכין לה מזונות לקיומה, ובכל זאת עשה עמה טוב וחסד במה המציא אותה שתתקיים רגע אחד, שזה טוב לו מן ההעדר". ע"ש מה שהאר"ך לפלפל בזה. אמנם לפי מה שביארתי לכאורה יוצא שבדאי טוב לו לאדם יום אחד בחיים מן ההעדר, ואפילו אם יסבול יסורין של מיתה ברעב, שהרי יפה שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה.

ובאתי רק להעיר.
צבי סינקלס

עולם של ימות המשיח

ראיתי מה שהקשה הרב הלל שמעון שימאנאוויטש (בגליון פרשת ויחי) במה הוה האמונה בביאת המשיח והצפייה לביאתו מעיקרי הדת, הרי חיובינו לשמור התורה הוא גם אם לא היינו מאמינים בביאת המשיח. ארשום בזה מה שזכיתי לשמוע מפ"ק של מו"ר

הגאון ר' אליהו לוי שליט"א לפני כחמש עשרה שנה בעת אשר דרש בסעודה שלישית בביהמ"ד בית מדרכי:

הנה החיים של עולם הזה זורמים בסתירה גמורה לכל י"ג העיקרים ודרכי התורה. עדים כולנו בזה שכל המחוצף מחבירו גדול מחבירו, ודרך רשעים צלחה מכל הצדדים. שרים הולכים על הארץ ועבדים רוכבים על סוסים, וכבר הורגנו לזה שמי שרוצה להתעלות מעל החשבונות הרבים, עליו להתכנס לתוך פינתו ולעבוד את ה' נגד הזרם וגלי עולם הזה הסובבים אותו. כל צעד בדרך התורה ותיקון המדות הוא בסתירה גמורה לדרכי הרחוב, וככל שיכול לעמוד נגד הרחוב, יצליח בדרכו הרוחנית.

אמנם בחיים הפטורים משיעבוד מלכיות, חיים של ימות המשיח, לא יהיה כן. אז ניווכח שכל שתיקן מדותיו יותר מחבירו, גדול מחבירו, כל שיוודע יותר תורה עם כל מ"ח קנייני התורה, גדול מחבירו, כל המוותר על שלו לאחרים, גדול מחבירו. החיים של הבן עלייה יהיו החיים הרגילים, וככל שיתרחק ממנה, ירגיש יותר מנותק מהעולם ודרכיו.

האמונה בביאת המשיח בכל יום היא אמונה שכל סדר החיים שאנו מכירים כהיום, אין לו שום קיום, ובין רגע היה בין רגע אבד.

ככל שנתמיד בהפנמת ענין זה, נתחבר יותר לתורה ומדותיה, כי החיים אשר סביבותינו לא יהיה להם כח לסתור את שאיפותיו. אין שום ממשות בהבלי עולם הזה בשעה שיוודע שאין להם קיום ויתכן שבעוד דקה יתפזרו כענן.

ואחתום בצפייה לישועה שלימה, *אלה נויז*

ק"ו מצפרדעים

אודות מה שנדפס בגליון פר' וארא מספר מעייני יעקב בענין הק"ו מן הצפרדעים, ע"י במהרש"א בפסחים שם (נג, ב) שלמד דק"ו פריכא הוא, מטעם שאין הצפרדעים מחוייבים במצות וחי בהם. וע"י במדרש שוח"ט (מזמור כז) שמבואר שם ענין הק"ו, ובהגהות הרא"ם שם בשם זקנו האדרת, שהמדרש ה"י נעלם מעיני המהרש"א וכמה אחרונים. וגם יש לציין לדברי הנחלת יעקב עה"ת לבעל הנתה"מ שביאר הק"ו בטוב, ותורף דבריו, שהש"ת לא עושה נסים למגנא, אלא תכלית הנס היא כדי לקדש שם שמים שיכירו כולם באמונה האמיתית, ואם נעשה נס על ידי הצפרדעים שאינם מצווים על האמונה, ק"ו שיתקדש שם שמים ויעשה נס על ידי חנניה מישראל ועזריה שמצווים על האמונה. ולענ"ד דבריו מתיישבים היטב לפי המבואר במדרש שם, ומיושב ג"כ מה שהקשה בס' מעייני יעקב.

בברכה, *למאן איב טליין*

זמן קריאת שם

בדבר מה שהובא בגליון שמות בעלה שם' אודות זמן קריאת שם הנולד, הנני להעתיק מה שקשור לענין מתוך ספר נהר שלום מאת הגאון רבי ראובן פיינשטיין שליט"א, העומד לצאת לאור בעזה"ת ע"י מכוון עלה זית.

"ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק" (בראשית כא, ג). מכאן משמע שקרא אברהם את שמו של יצחק קודם המילה, דהא הקדימה התורה הפסוק של קריאת שם לפסוק של המילה. וכן הסברא נותנת, דלעיל בציווי המילה (יז, יט) בשרו הקב"ה לאברהם שילד לו בן, וגם צוה לו לקרוא את שמו יצחק, אמנם על קריאת השם לא קבע לו הקב"ה זמן כמו שקבע את זמן המילה לשמונת ימים, לכן היה מן הראוי שיקיים את מצות קריאת השם בהקדם האפשרי משום זריזין מקדימין למצות, וא"כ יתכן שמיד אחר הלידה קראו את יצחק בשמו, ואילו את מצות המילה לא עשה עד יום השמיני כפי שציווהו הקב"ה, ועל כן קדמה קריאת השם למילה.

מיהו המנהג שלנו הוא שאין קוראין שם לתינוק עד שעת המילה, וכמה טעמים נאמרו בזה. ואפשר לומר שמרומז כן בפסוק הבא, "וימל אברהם את יצחק בנו", שלא היה צורך לכתוב אלא "וימל אברהם את בנו" אבל "את יצחק" לכאורה מיותר, שהרי עליו אנו מדברים. אלא להכי הזכירה התורה את יצחק בשמו בשעת המילה, לרמז לנו שנכון לקרות שם לבנו בשעת המילה. ואף שביצחק גופא קרא אברהם את שמו קודם המילה, שאני התם שנצטווה על קריאת שם והיה צריך לעשותו מיד, אבל אנו שאין לנו ציווי על השם, ממתניין מלקרוא השם עד שעת המילה.

וכשנולדה בתי הבכורה שתחי' לביל שב"ק אחר לידה קשה, הלכתי לאאמור"ר [הגר"מ פיינשטיין] לצוק"ל לבשרו את הבשורה הטובה, לבקשתו לעוררו משנתו. לאחר שברך ברכת מזל טוב הכין עצמו לחזור לשינתו, ואמרתיו לו שיש לדבר עכשיו על השם כדי שאוכל לקרוא לה שם בבוקר של יום שב"ק, וענה לי "ווייסט דו ניט אז מען גיט נישט קיין נאמען ביז דריי טעג" (אינך יודע שאין נותנין שם עד ג' ימים). ולכן לא קראתי לה שם עד יום שני בשבת, שהיה יום השלישי ללידתה.

[ולא ביאר אאמור"ר צוק"ל את הטעם או המקור לזה, ואפשר שדומה לקידוש לבנה שממתנינים עד ג' ימים. (הערת הכותב: עיין מסכת סופרים כא, ט "שכן דרכן של מלכים כשתוליד להן בת מנהגן לשמוע לאחר ג' ימים". ועיין ספר טעמי המנהגים אות תתקצט).]

לאחר זמן נודע לי שלאחד מאנשי המשפחה הניח אאמור"ר צוק"ל לקרוא שם מיד בלי להמתין שלשה ימים, וכששאלתי לאאמור"ר צוק"ל על זה השיב לי, שמכיון שראה שרוצה לקרוא את השם מיד הניח לו, מאחר שאין איסור בדבר. אמנם על פי מה ששמעתי מאאמור"ר צוק"ל אני מורה לכל בני משפחתי להמתין מלקרוא שם לבת עד שלשה ימים.

והנה לפי הנ"ל היה אפשר לדון, דכשם שאין לקרוא שם לנקבה עד שלשה ימים, אולי גם בבן, במקום שאין קריאת שם בברית, יש להמתין שלשה ימים, וא"כ שמא גם אברהם שלא המתין לברית לקריאת השם משום ציווי ה', מ"מ המתין מלקרוא שם ליצחק עד שלשה ימים. אך מסתברא שמכיון שנצטווה אברהם מאת הקב"ה על קריאת השם של יצחק, יש בזה מצות זריזין מקדימין וקרא לו שם מיד. - עכ"ד הג"ר ראובן שליט"א.

בברכת הצלחה, *יעקב יוסף אבנר*

ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו (יא, ז).

במסכת ב"ק (עט, ב) שנינו, לא יגדל אדם את הכלב אלא אם כן היה קשור בשלשלת. ופירש רש"י וז"ל, את הכלב - מפני שנושך ומנבח, ומפלת אשה מיראתו, עכ"ל. ובגמרא להלן (פג, א), תנו רבנן, לא יגדל אדם את הכלב, אלא אם כן קשור בשלשלת, אבל מגדל הוא בעיר הסמוכה לספר, וקושרו ביום ומתירו בלילה, תניא רבי אליעזר הגדול אומר המגדל כלבים כמגדל חזירים למאי נפקא מינה למיקם עליה בארור וכו', ע"כ. ועוד מבואר בגמ' שם, שאף בכלב שאין לו שיניים, קיימת סכנה שנביחת הכלב תגרום לאשה להפיל עובריה.

ומסתמת דברי המשנה והרמב"ם (פ"ה מהלכות נזקי ממון ה"ט) נראה שאין חילוק בין כלב רע לשאינו רע, אלא האיסור הוא בכל כלב. וכן משמע ממה שפירש רש"י "מפני שנושך ומנבח", הרי שגם כלב שאינו נושך ומזיק כלל, אלא רק נובח, אסור לגדלו שמא יגרום לאשה להפיל עובריה. [והטעם שמתיר לגדלו באופן שהוא קשור, פירש הסמ"ע (סימן תט סק"ג) שכיון שהוא קשור אינו נושך, ואף לא מתיראין ממנו ואינן מפילות.]

אמנם מדברי המאירי (ב"ק עט, ב) וההגהות מיימוניות (פרק יג מהלכות רוצח הלכה ג) נראה שהאיסור אינו אלא בכלב רע אבל כלב סתם מותר לגדל. וכן נראה שנקט השו"ע (ח"מ סימן תט סעיף ג) שכתב וז"ל, אסור לגדל כלב רע אלא אם כן הוא אסור בשלשלאות של ברזל וקשור בהם וכו', עכ"ל. וכן מבואר במשנ"ב (סימן שכד ס"ק א).

וכתבו המהרש"ל (ים של שלמה ב"ק פרק ז סימן מה) והתוס' יו"ט (ב"ק סוף פרק ז), שהמקור לכך הוא בדברי הגמרא בב"ק (מו, א) ובכתובות (מא, ב), תניא רבי נתן אומר, מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו, ת"ל "לא תשים דמים בביתך",

ע"כ. וכן משמע בברייתא (שם פ, ב) שהתירו לגדל כלבים כופריים שאינם מזיקים כלל [כופריים - קטנים וננסים. לישנא אחרינא, כלבים גדולים של ציידים ואין מזיקין - רש"י].

אכן, בהמשך דבריו כתב המהרש"ל, שאף סתם כלב שאינו נושך, מ"מ מאחר שהוא נובח על כל מי שאינו מכיר, אזי מחמת נביחתו הוא קרוי רע. ולכן כל איש ירא שמים לא יגדל כלב, אלא כלבים כופרים וכדומה שמשונים בצורתם, שהם עומדים לצוד עמהם, או לנוי בבית, אבל סתם כלב אסור, אף שאינו נושך.

ובשו"ת שאילת יעבץ (חלק א סימן יז) מחמיר שכל הכלבים ללא יוצא מן הכלל הם בחזקת סכנה, ואסור לגדלם, אלא אם כן קשורם בשלשלת, וכתב "דלא קיי"ל כמאן דשרי בכופרים, דיחידאה הוא. ושכיחא נמי סכנתא בכלהו וכו', וגם משום מושב לצים אסור לשחוק עמהן, שהוא ממש מעשה ערלים בר מינו".

אמנם מדברי הנצי"ב בשו"ת משיב דבר (חלק א סימן מג) ניתן ללמוד, שרבינו הקדוש גידל כלבים בביתו. הרי דס"ל להנצי"ב שבודאי מותר לגדל עכ"פ כלב אחד בביתו אם אינו כלב רע.

והנה הרמ"א (שם) הביא בשם הגהות אלפסי החדשים (שלטי הגבורים על המרדכי ב"ק פרק ז סימן עד אות א) וז"ל, וי"א דהשתא שאנו שרוין בין העכו"ם ואומות, בכל ענין שרי, ופוק חזי מאי עמא דבר. מיהו נראה, אם הוא כלב רע שיש לחוש שיזיק בני אדם, דאסור לגדלו, אלא אם כן קשור בשלשלת של ברזל, עכ"ל. ובטעם הדבר כתב הגהות אלפסי שם, שאנו שדרים בין הגויים ממש, אזי אפילו ביום מתירים את הכלב, כמו עיר הסמוכה לספר שרשיא להתירו בלילה.

אולם המהרש"ל (שם) חולק על היתר זה, ותמה על השלטי גיבורים, חדא, דעינינו רואות דאין אנו צריכין שימור ביום יותר מעיר הסמוכה לספר. ועוד, שמפני שמירת ממנו לא התירו חכמים אלא להתיר הכלב בלילה, כלומר בזמן שאין אנשים מצויים, וליכא השמת דמים בביתך שכיח כלל, מה שאין כן ביום.

עלה פדיון ענייני פדיון הבן

ע"פ ספר הליכות משה, פסקי הלכות מהגר"מ שטרנבוך שליט"א על ענייני פדיון הבן, נשיאת כפיים וענייני כהונה מאת הרב משה צבי אר"י הכהן טשעסיר שליט"א

קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא (יג, ב).

שאלה: מדוע שואלין האב "במאי בעית טפי וכו'", הרי בכל אופן מחויב לפדות בנו.

תשובת הגר"מ שטרנבוך שליט"א: כדי לחבבו בהמצוה.

ביאורים: עי' ברמ"א (יו"ד סימן שה סעיף י) שכתב "ואם האב היה רוצה להניח

הבן לכהן, אינו יוצא, רק צריך לפדותו". [ע"ע בספורנו סוף פרשת בא שכתב שבכורי האדם בישראל הם כמו נזירים או יותר, מיוחדים לעבודת האל יתברך, ואסורים בעבודת הדיוט. ועי' הפדיון מותרים בעבודת חול. ועי' בספר דרך שיחה ח"ב סוף פרשת בא שביאר הגר"ח קניבסקי זצ"ל דהיינו דוקא לולי מצות פדה"ב. אבל לאחר שניתנה מצות פדה"ב מותרין בעבודת חול, ולכן אין לחוש שלא להשתמש בעל מלאכה חילונית שהוא בכור ואינו פדוי].

ובביאור ענין השאלה ששואלים את אבי הבן 'במאי בעית טפי', מצינו כמה אופנים כדלהלן. א. הלבוש כ' ששאלת חינום היא זו, שאף אם היה האב רוצה להניחו לכהן לא היה רשאי שהרי מצוה

לפדותו. ב. בפתחי תשובה (ס"ק טו) מביא משו"ת חוט השני (סי' צב) דאין הפירוש שנותן לו הברירה, שהרי אם רצה האב להניח הבן לכהן אינו יוצא בזה. אלא כדי לחבב הפדיון על אביו אומר כן לעשות לו חשק לפדותו, דאולי לבו מהסס לפדותו בממון כולי האי כאילו נאנס לכך ע"פ הדבור ואז אין בנו פדוי. לכן כדי שיתן ברצון אומר לו הכהן במאי בעית טפי, משום שנאמר כי לי כל בכור, ואם יחפוץ האב שלא לפדותו יש לו לחוש שמא יחזור הקב"ה ויקחנו ממנו. עיי"ש בכל דבריו. ג. בגליון מהרש"א כ' ולי נראה דדרך חיבוב כך ששואל אם היה רוצה וחפץ שיוולד לו בן

בכור שלא יקדים לפטירת הרחם דבר שפוטר וכדי שיזכה במצוה זו, או שהיה ניח לו יותר שלא יבוא לידי חיוב". ד. בשו"ת דברי יציב (יו"ד סי' קצו) כ' דנראה שהנהיגו שיאמר הכהן בשאלתו או בעית לפדותו וכו' כדמחייבת אמדאורייתא, שלא יחשבו שזה משום הסכנה ח"ו, כדאיתא בספר חסידים (סי' שלו, וז"ל, מעשה בבחור אחד שהיה נטוי למות אמר תפדוני כך היה צועק, אמרו לחכם מה הוא אומר, א"ל שמא הוא בכור, אמרו כן, א"ל לפדותו ויחיה, מיד נתנו לכהן ה' סלעים וחייה כ"ה שנים אח"כ, עכ"ל), ורק לקיים מצות התורה.

ומצינו ביאור חדש בזה בדברי הגר"ש ז' אויערבאך זצ"ל, בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' סב) שכתב, "וכן בפדה"ב, מי שחושב שכל הנוולד לו בן בכור חייב ליתן צדקה לכהן ה' סלעים ואינו יודע כלל שפודה בכך את בנו, יתכן שהבן אינו פדוי והכהן צריך להחזיר לו מעותיו. ואפשר דלפיכך תיקנו הגאונים לומר "במאי בעית טפי" וכו', למען ידעו פשוטי העם שאין זה סתם "נתינה" אלא "פדיון", ואף שלפי זה יוכל האב לטעון שלא נתן לכהן את החמשה סלעים רק מפני הפחד שלא יחטוף ממנו את בנו, אבל אילו ידע שגם אם לא יפדה נשאר הבן שלו לא היה נותן לו, ונמצא דזכיית הכהן הוי בטעות, נראה דלא חשו כלל להא מלתא".

הלכות והנהגות שנשמעו מפי הגאון ר' ברוך שמואל דויטש שליט"א: הכהן צריך לדעת בדיוק זמן לידת הבן.

הגר"צ ר' דון סגל שליט"א בביקור אצל הרב"ד הגר"מ שטרנבוך שליט"א

לפי החת"ס ע"י חת"ס שבת קלו, צריך לחכות עד סוף היום גם כשהוא כבר יום ל"א, ואפילו אם כלים כ"ט י"ב תשצ"ג באמצע היום. וא"כ פודין רק ביום ל"ב. והגר"א קוטלר זצ"ל לא חשש לדברי החת"ס (עי' שו"ת משנת רבי אהרן יו"ד סי' לו-לז), אבל פ"א רצו לעשות פדיון הבן לנכד אב"ד מאטערסדארף זצ"ל ואירע אונס ולא היו יכולים לפדותו עד יום מחר - יום ל"ב, ואמר הגר"א ק"ק זצ"ל דהוא סימן מן השמים, שכיון שהם מצאצאי החת"ס צריכים לחוש לשיטת החת"ס ולפדותו ביום ל"ב.

עלה כלב Dog-Related Questions

Based on Clear and Concise Halachos
by Rabbi Shimon Frank

מוקצה ע"כ. וכתבו הפוסקים שיש להמיקל על מי לסמוך.

Introduction: Dogs are amazing creatures, with a unique nature. The Maharsha (*Sanhedrin* 97a) writes that a dog is called כלב (*kelev*) because it is "כי כולו לב וגאמן לאדוניו", devoted and loyal to its master, with all his heart. [Editor's note: Regarding the permissibility of keeping a dog for recreational purposes see article on page 3.]

However, those who have dogs must be aware of a variety of *halachos* that pertain to owning these animals.

Q. Is one allowed to feed his dog any type of dog food, or must it be kosher?

A. The dog's food does not need to be kosher. However, the food may not contain combinations of milk and meat from a kosher animal, because one may not derive benefit from such combinations. So, check the ingredients: If the label includes milk, casein, or whey along with meat, beef, or animal fat, it may be a problem.

בשר בחלב דאסור מדאורייתא היא אסורה בהנאה (ואפילו של נבילה, כיכ הפרמיג'ו בפתיחה להלכות בשר בחלב והובא בפת"ש יו"ד סימן פז). וא"כ כיון שהאוכל לכלבים עובר תהליך בישול, אם יש שם בשר בהמה וגם חלב, היא אסור בהנאה ואסור להאכיל לכלב שלו.

Q. Are pet dogs *muktzeh* on Shabbos?

A. The Shulchan Aruch writes that animals are *muktzeh*, without differentiating between farm animals and household pets. However, other Poskim do differentiate, saying that household pets are not *muktzeh* because their purpose is to provide enjoyment for the owner. Although one should follow the majority of Poskim and not carry or move pets on Shabbos, those who are lenient have whom to rely on.

שו"ע או"ח סי' ש"ח סל"ט בעלי חיים מוקצה. אבל ע"י בשולחן שלמה (ש"ח סל"ט) שכתב וז"ל צפרים וכדומה או כלבים, שאנשים - אלה שמבלים זמנם להבל ולריק - רגילים לשחק בהם, כיון שתשימשם הוא לטלטל ממקום למקום שפיר שרי ואין זה

Rav Elya Lopian feeding a cat

Q. Is one allowed to stroke a dog on Shabbos, or does he need to be concerned that stroking will pull out hairs, transgressing the prohibition of Shearing?

A. If hair consistently comes out when stroking the dog, it is forbidden. If hair comes out only occasionally, stroking it is permitted.

אם הוא פסיק רישא אז אסור אפילו באינו מתכוון. אבל אם הוא לא פסיק רישא אז כיון שאינו מתכוון - מותר. ע"י שו"ע או"ח סי' של"ז.

Q. Must one feed his dog who is ready to eat before eating his own breakfast?

A. Yes! The Gemara (*Brachos* 40a) derives from a *pasuk* that one is obligated to feed his animal before he himself eats. (This halachah applies only to food, not to drink; one may drink before watering his animal.)

ע"י גמ' ברכות מ. והובאה בפסוקים באו"ח סי' קס"ז ס"ו ע"י במ"ב ס"ק מ', וערוך השולחן שם. ובמ"ב שם הביא מהמג"א דלשתות, אדם קודם לבהמה כדכתיב ברבקה שאמרה להעבד "שתה וגם גמליך אשקה".

Q. Is one allowed to bring his animal to the vet for him to be *mesares* it?

A. It is forbidden to neuter a pet oneself, but there are ways of getting the pet neutered without transgressing the prohibition. Some say to sell the pet to a non-Jew (or vet) and have him neuter it. Others say that it's best to sell it to a non-Jew and have that non-Jew give it to another non-Jew to have it neutered. One should consult a competent Rov for the best option.

שו"ע אה"ע ה' ס"א - י"ד. לברר הענין קצת - הנה יש מח' ראשונים אם בן נח מצווה על סירוס (ע"י גמ' סנהדרין נ"ו: וראשונים שם) ואם הם מצווה, ממילא יהיה אסור ליתנו להם לסרסו משום אסור של לפני עור. ואפי' אם אינם מצווה, עדיין יש אסור לומר לעכו"ם לסרסו בהמתך משום אמירה לעכו"ם (אף בשאר איסורים), וע"י בערוך השולחן שכתב דהעיקר הלכה הוא שעכו"ם אינם מצווה על סירוס וא"כ אסור לומר לעכו"ם לסרסו אבל מותר למכור בהמתו להם לסרסו. אבל הבית שמואל (שם) כתב דיש להמיר שהם מצווה וממילא אסור למכור, אבל אם העכו"ם נותן לעכו"ם אחר לסרסו, אז כיון דאינו אלא 'לפני דלפני' עור מותר.

Fasting on Erev Shabbos - Taanis Esther on Thursday

Rabbi Kaufman's recent article about when people may fast on Fridays was really interesting. He mentioned that when a *bris* occurs on a *Taanis Esther mukdam* (on Thursday, as it will this year), the *baalei bris* fast on Friday. According to the Mishnah Berurah (686:7) though, the *baalei bris* don't have to make up the fast; only the other people who eat at the *bris* have to fast on Friday.

Mordechai Waitman

Rabbi Kaufman responds: Although the Mishnah Berurah says, based on the Taz, that the *baalei bris* may eat on Thursday and need not make up the fast, the Rema would not agree to

that leniency. The source for the Mishnah Berurah is the Chayei Odom (155:3), who himself makes this *cheshbon*. According to the Taz, the fast is on Thursday and there is no concept of fasting on Friday if someone - like the *baalei bris* - was exempt on Thursday. However, Rema holds that Thursday is simply the best day to have a *taanis*, as it is closest to Purim. Therefore; when *baalei bris* eat on that day, they have to make up for it by fasting on Friday. Even the Taz agrees with this regarding the guests who eat at the *bris*.

This discussion isn't relevant today, especially when the *bris* is performed at the end of the day, as the *heter* for the *baal bris* applies only after the *milah*. The *minhag* seems to be that even *baalei bris* fast on Thursday (even when the *bris* is performed early in the day).

